

עומקא דפרשה

- איסור ע"ז בא"י ע"י העגל
- שכר הנשים שלא חטאו
- שער הציון
- הורדת הלוחות
- מלחמתה של תורה
- הדלקה לאו עבודה
- הדלקת המזורה

- טעם עשיית אהרן
- סליחה על חטא העגל
- וביום פקדי ופקדתי
- שבט לוי ניצלו מזהחטא
- אין קטיגור נעשה סניגור
- בקשת מחילת חטא העגל
- אתה הוא שגרמת להם

פר' כי תשא - בענין מעשה העגל
בס"ד ערש"ק י"ד אדר א' תשע"א

סליחה על חטא העגל

הרב אי"ש יוז'ק

ברש"י (פל"ג פס' יא) כתב ב"י בתשרי נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם וא"ל למשה סלחתי כדברך וכו'. ושנה דבריו גם בפר' עקב (פ"ט פס' יח) וז"ל בו ביום נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה וא"ל למשה סלחתי כדברך לכן הוקבע למחילה וסליחה עכ"ל. ושם בחזקוני כתב ע"ז, מה שפרש"י כאן ואמר למשה סלחתי כדברך אינו בכתוב שכתב בפר' שלח על המרגלים ויאמר ה' סלחתי כדברך, אלא הוא לשונו של רש"י וכו' ע"ש.

והנה ביבמות עב. איתא דכל מ' שנה היו ישראל נזופין, ופרש"י שם ממעשה העגל. ובתוס' כתבו, אר"י ממעשה המרגלים, ולא כמו שפרש"י ממעשה העגל, שהרי מחל להם הקב"ה וא"ל סלחתי, שאח"כ נעשה משכן והשרה שכירתו ביניהם. עכ"ל. וברש"י בחגיגה ה: כתב לתמוה על התוס' דאדרבא על העגל לא נאמר סלחתי כדברך אלא במרגלים, ומוכח כרש"י דלא נסלח בעגל. (וצ"ע מרש"י הנ"ל). וכן יש להעיר ע"ד התוס' עצמם דפרשו דקאי אמרגלים, ומשמע דעל המרגלים לא נסלח להם. ומפורש כן ברשב"א שם שעל המרגלים לא ניתן למחילה ע"ש. והרי להדיא נתפרש שם ויאמר ה' סלחתי כדברך. שו"מ ברש"י בהגהותיו לשמות רבה פכ"א אות ד' שהאריך להביא מדרשים שסלח הקב"ה על בעגל ותמה עליהם כנ"ל וביותר ע"ד התוס' ביבמות שהפך היוצרות שעל העגל נסלח ועל המרגלים לא סלח. והניח בצ"ע.

ומצאתי בדעת זקנים מבעה"ת בפר' שלח (פי"ד פס' כ) עה"פ ויאמר ה' סלחתי כדברך וז"ל מקשים העולם היכן מצינו שא"ל הקב"ה למשה סלחתי כדברך במעשה העגל, אלא כאן במרגלים. וי"ל דהאי קרא אדלעיל קאי. וה"ק וכאשר נשאת לעם בזה ממצרים ועד הנה ואז אמרת סלחתי כדברך וכן סלח נא לעמך. ועו"ל כדברך משמע כאשר בקשת ממני שאסלח להם עתה כמו שנשאתי להם ביציאת מצרים בעשיית העגל, וא"כ גם שם אמר סלחתי עכ"ל. והעולה מדבריו, לפירוש הראשון כל הפסוק הוא מדברי משה על חטא העגל שאז אמרת סלחתי כדברך (ולפי"ז צ"ב המשך לשון הפסוק ואולם חי אני וגו' שזה מדברי הקב"ה) ולפי השני הוא מדברי הקב"ה למשה ביחס למרגלים, ודייקי מלשון כדברך דאף בעגל אמר סלחתי. עפ"ז התיישבה הערת החזקוני. שבאמת רש"י נקט לשון בכתוב.

ומהשתא י"ל דלפירוש קמא דקאי אעגל. א"כ לא מצינו שאמר ב' סלחתי על המרגלים. וא"כ י"ל בדעת התוס' והרשב"א ביבמות שלמדו כן וע"כ פירשו דנזופין במרגלים. ששם לא סלח ה' על החטא. ומשא"כ בעגל נאמר סלחתי. ונתיישבה קושיית הרש"י.

שו"מ ככל החזון הזה ברבינו בחיי בפר' שלח וז"ל סלחתי כדברך. הבינו רז"ל פסוק זה בהרבה מקומות בתלמוד שעל מעשה העגל נאמר, והוא שאמרו עמד מ' יום שלישים ונתנו לוחות שניות, ויוה"כ היה יום סליחה וכפרה שאמר לו סלחתי כדברך עון העגל, אבל עון זה שלמרגלים אינו סולח, וכו' ולזה כוונת החכמים ז"ל שאמרו על עון העגל נאמר, וכן תאמר שעל עון העגל נאמר אע"פ שהוא נכתב בעון המרגלים. עכ"ל.

ובדעת רש"י ביבמות שם, מבואר מהרש"ש בנ"ל שנקט שבאמת לא נסלח על העגל. אכן ברש"י בפרשה כאן ובפר' עקב מפורש שאמר סלחתי כדברך על העגל. וצ"ל כמ"ש המאירי ביבמות שם בדעת רש"י וז"ל אם לעונש על שהם נזופים במעשה העגל אע"פ שכבר נמחל ציצין נשארו בו והיו מעכבין עכ"ל. וע"ש עוד בערל"נ. וכפה"נ התוס' שללו זאת שכתבו בקושייתם וא"ל סלחתי שאח"כ נעשה משכן והשרה שכירתו ביניהם. וכוונתם אולי דאף שאמר סלחתי אינו מספיק מהנה ציצין המעכבין. וע"ז כתבו שנבנה משכן וכו'. וע"כ שנמחל לגמרי ולא היו אותם ציצין המעכבין וע"כ אי אפשר לומר דהה"ט היו נזופין. וא"כ לפי"ז אפשר דאף להתוס' נמחל על המרגלים. ומ"מ נזופין היו משום ששם היו ציצין המעכבים, משא"כ בעגל שנמחל לגמרי.

היאך עשה אהרן את העגל ולא מסר נפשו

הרב לוי גרוסברד

במדרשים (ראה מעם לועז בפרשתנו) הובא שבנ"י והערב רב באו תחילה לשבעים זקנים שיעשו להם אלילים שיוור להם את הדרך וכו', והשיבוים הזקנים: היאך תכפרו בהש"ת שעשה לכם כל הניסים והנפלאות וכו' ותלכו לעבוד עבודה זרה. ומשלא קיבלו הזקנים דברי העם קמו והרגום. וכך היה אצל חור שהרגוהו, ע"כ. אולם אהרן חישוב נימוקים רבים ואמר מוטב להודות לדבריהם ולעשות כרצונם.

ובתחילת הדברים יש לומר דלא היה צריך אהרן למסור נפשו על כך, משום דהאיסור המדובר כאן הוא על "עשיית פסל" דהוא לא הלך לעבדו. והגם דמבואר בע"ז (מג, ב) שהאיסור בעשיית פסל הוא בד' פנים שבמרכבה. מ"מ צ"ל שלא היה יודע אהרן שיצא דוקא "עגל" שהוא דמות שור שבמרכבה. ובלא"ה בזה עצמו צ"ל ד אם חייב במס"י"נ על כך, ובמנ"ח (מ'; כז) תלה זאת במח' ראשונים דהיות וזה אביזרייהו אם יש ע"ז "יהרג ואל יעבור" (עי' מנ"ח מ' רנד, ח), ובדרכי תשובה יו"ד סי' קנז סק"ב כתב שהוא ספק נפשות ולהקל.

והנה ברמב"ם (פ"ג מע"ז ה"ט) מבואר שהאיסור בעשיית פסל הוא אף לאחרים, ואף שהוא עצמו אינו עובד, וא"כ קשה מדוע נתפתה אהרן לשמוע להם לעשות ע"ז, ובפרט שחור והזקנים מסרו על כך נפשם. ואפי' אם לא היה זה ע"ז מדוע לא מסר נפשו כדי לקיים מצות "לא תגורו מפני איש" שבספר (דברים א, יז) מבואר שיש בזה חיוב אפילו בסכנת מיתה [ואף שאי"ז מג' עבירות החמורות עי' מהר"ם שיק על סה"מ מ' טזז]. וברמב"ן אכן כתב שלא היה חטא זה מהחטאים שנאמר בהם יהרג ואל יעבור. אולם רש"י (לב, כא) כתב "כמה יסורים סבלת שיסורך עד שלא תביא עליהם חטא זה", ומבואר שאם היו מייסרים אותו היה מותר לו לעשות את העגל, ותמוה מדוע, דמ"ש מהא דכתובות לג: "אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא" ודוקא שם כדפירשו תוס' שלא היה אלא צלם. והנה ר"ע מסר נפשו למרות היסורים שסרקו בשרו במספרות של ברזל. והק"ל מדוע אהרן קדוש ה' לא מסר ע"כ נפשו.

והנה בשיטמ"ק כתובות (לג: ד"ה ובקונטרסין) מובא מח' ראשונים בהכאה שאין לה קיצבה אם זה בכלל "בכל נפשך", וכתב ה"ר אליעזר שלא חייבה התורה אלא מסירות נפש, ולא הכאה ללא קיצבה שתופסים אותו במאסר ומכים אותו שנים רבות. ורבינו תם פליג וס"ל שכשם שיהרג ואל יעבור כך הדין שילקה כל יסורין שבעולם ולא יעבור. ואם כן יתכן דאהרן ידע שלא יהרגוהו מחמת חשיבותו אלא רק ייסורוהו בהכאה שאין בה קצבה, ואף שחור וזקנים הרגוהו מיד זה אכן מיישב מדוע היו מחיבים למסור ע"כ נפשם, לא כן אהרן שהיה בזה נידון של יסורים שאי"ב קיצבה, ואי לכך אי"צ למסור נפשו.

ומשה"ק שימסור נפשו לקיום מצות תוכחה כחור וזקנים. הנה הב"ח חו"מ ס"ב ביאר מ"ט בזה"ז אין מוכיחין מפני פחד הסכנה. וכתב א. שמצות תוכחה שבין אדם למקום אי"צ למסור ע"כ נפשו, וא"ש שכאן הוא ענין של ב"א למקום. ב. שבמקום שיש חשש סכנה וברי חזיקא אמרינן "וחי בהם" ולא שימות בהם ולא ימסור נפשו. ומבואר שלמד את דברי הספרי שצריך למסור נפשו על מצות "לא תגורו" שהוא רק במקום שלא ברי הזיקא, ומעתה שהרגו לחור וזקנים נעשה מצב זה, מצב של ברי הזיקא, ולכן לא התנגד אהרן לדבריהם, ובפרט שהיו לו נימוקים רבים שבמעשה שלו ימנע מהם בעתיד בכלל את העבירה, ע"י שישהה את עשיית הדבר ושמה משה ישוב בינתיים, או שיאמר להם שפסל זה שעשה בעצמו, יודע הוא שאין בו ממש וכו'.

עוד יש להוסיף לבאר מדוע הסכים אהרן לדבריהם, לפי המבואר ברבינו יונה (שע"ת ח"ג, קפח) שחייב אדם למסור עצמו לסכנה והעיקר שלא יתחנן לעשות כדבריהם. מ"מ בים של שלמה ב"ק פ"ד ס"ט כתב שכל האיסור הוא באופן שמסכים עמהם ואומר שאין דין כזה בתורה, משא"כ הכא בודאי שאהרן לא הסכים עמהם ואין לחוש לחנופה בזה.

וביום פקדי ופקדתי

הרב חיים רבינוביץ

כתוב בפסוק **"וביום פקדי וגו'"** ופרש"י בשם הגמ' בסנהדרין דאין פורענות באה על ישראל שאין בו קצת מפרעון עון העגל. ויש לעיין מהמשך הפרשה שכתוב **"פוקד עון אבות על בנים וגו' ועל רבעים"** ופרש"י שם כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, שכבר פירש במקרא אחר לשווא, עכ"ל. ובהמשך פירש"י ועל רבעים דור רביעי נמצאת מדה טובה מרובה על מדת פורענות אחת לחמש מאות, שבמדה טובה הוא אומר נוצר חסד לאלפים, עכ"ל. וקשה דלמה בחטא העגל מענישים את כל הדורות כמו שנזכר לעיל "וביום פקדי וגו'", ולא רק ארבע דורות, וכן קשה דהרי נזכר לעיל דמענישים על מעשה אבותיהם רק כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, ויש ליישב.

הטעם ששבת לוי ניצלו מחטא העגל

הרב י. פרלמוטר

"ויאספו אליו כל בני לוי" פירש"י מאכן שכל השבת כשר. ועי' בראשונים דבשאר השבטים לא נמצא כל השבת כשר, ובדעת זקנים לבעה"ת כ' דכיון שלא פסקה מהם תורה כשהיו במצרים דלא נשתעבדו, לכך לא חטאו. ונראה להוסיף עפ"י מש"כ הפרשת דרכים (דבר מצרים סו"ד ז) בביאור קרא לדליל (יאג), "דבר נא באזני העם וישאלו וגו' ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים", והק' דחז"ל בסוף פר' בלק דרשו דכל מקום דכתיב "עם" לשון גנאי הוא, וכ"מ שאמר "ישראל" ל' שבה הוא, והרי כאן היא שעת רצון ולמה מכונים בשם "העם", ותי' עפ"י הגמ' בסנהדרין צא. דביזת מצרים התה שכן על השעבוד, אך בני לוי שלא נשתעבדו, לא נצטוו לשאול מהמצרים ולא היה להם חן בעיני המצרים, ולכן לא נתעשרו בבית מצרים. ולכן הדגיש הכתוב "העם" להוציא שבת לוי שהם המובחרים. והנה לק' פס' לא כ' רש"י דהחטא היה ע"י רוב הזהב והעשירות שהיתה להם. ולפי"ז א"ש ששבת לוי שלא היה להם רוב זהב כשאר השבטים, לא היה להם נסיון כ"כ לחטוא בעגל, ולא חטאו (ועי' מענין זה במש"כ פר' בא ד"ה ויקד העם). ויש להתבונן ע"ד מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, דהנה ישראל נתפתו לפרעה בשביל ממון (כמ"ש בדע"ז פר' שמות בפס' ויעבדו מצרים) לבסוף נשתעבדו, ונתקיים בהם "ועבדום ועינו אותם", ואמנם הריחו הרבה ממון בשעת היציאה, והרואה סבור שהם המרויחים, אך האמת להיפך דע"י ממון זה גופא נכשלו בנסיון העגל וממנום היה להם לרועץ, ולאחמ"כ מתו במדבר בצירוף חטא המרגלים (כמ"ש רש"י במדבר יד, לג). משא"כ שבת לוי שעסקו בתורה במצרים, ובשעת היציאה היה נראה שמשפסידים ממון, אך באמת ע"ז ניצלו מהחטא, והריחו לצנצ, נתרוממו להיות עובדי ה' לדורות והאריכו ימים ונכנסו לארץ ישראל.

ענני הכבוד שהסתלקו במעשה העגל

הרב נפלי

סוכה יא: תניא, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, ענני כבוד היו. ע"כ. והקשה הטור (או"ח תרכ"ה) דא"כ שיעשו הסוכות בניסן שאז התחילו ענני הכבוד, ותירץ הגר"א (שה"ש א"ד), לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים, ולא חזרו עד ט"ו תשרי שאז התחילו לעשות המשכן, ומצות סוכה היא זכר לעננים שחזרו אחר חטא העגל. עיי"ש. והקשה בשו"ת צ"ץ אליעזר (ט"ו, סימן ס"ד) מדכתיב בנחמיה (ט"ו), אף כי עשו להם עגל מסכה וגו' עמוד הענן לא סר מעליהם ביוםם להנחותם בהדרך וגו'. ע"כ. מפורש שהעננים לא נסתלקו בעגל. ותירץ שהכתוב פירש שלא נסתלק עמוד הענן שהלך לפניום להנחותם הדרך, אבל ו' ענני כבוד שחופפו עליהם מד' צידיהם ומעלה ומטה נסתלקו. ובתחילת ספר "חזון למועד" הביא מכתב מהגר"א ויינטרויב זצ"ל, שתירץ עפ"י ד' הגר"א באדרת אליהו (שמות לד, ז) שבז' עננים היו ב' מעלות. א. שהשכינה שרתה בעננים לעיני כל ישראל, מעין לעתיד לבא שיראו את השכינה עין בעין. ב. שהיו שמירה מחום ומטר וכו'. וכשחטאו בעגל נסתלקה מהם המעלה דגילוי שכינה, אמנם כל זה עננים שראו לשמירה ממזיקים. והנה הב"ח (או"ח תרכ"ה) הביא קושיית הרא"ם, למה התורה לא ציותה שיעשו בסוכה אחד מלמעלה ואחד מלמטה, וארבעה מארבע רוחות, דומיא דענני הכבוד. עיי"ש. [הכתב והקבלה (ויקרא, כג) תירץ שמש"כ שהיה ענן מלמטה, אין הכוונה למטה מרגליהם, אלא כוונתו כמש"כ בילקוט ס"פ פקודי: **"ואחד למעלה מהם, וענן שכינה ביניהם.. שורה באוהל"**. וא"כ ענן שכינה נקרא הענן שלמטה, ביחס לענן שהיה מעליהם. אמנם קשה, אדיתא בפס"ר פ"ג: **"טעונים על ענני כבוד** ומוקפין בהם, ועמוד הענן מהלך לפניהם". א"כ מפורש שהיה ענן תחת רגליהם שטענם ונשאם. ובקושיית הרא"ם י"ל דאה"נ, דשיטת האבני נזר (או"ח תנ"ט, ט"ו) דריצפת הסוכה היא חלק מהחפצא דמצות סוכה, וא"כ היא כנגד הענן דלמטה, ואמנם האגרות משה (או"ח, א, קפ"א) ס"ל שהריצפה אינה מהמזוה]. והנה למהלך הרא"ם שצריך לחשב בכל ענן מה עושים במצות סוכה, יש לשאול למה לא עושים דבר כנגד הענן שהלך לפניו לנחותם בדרך, ולהציץ אליעזר הוא מיישב, דהעמוד שהלך לפניו לא סר גם בחטא העגל, וא"כ אין הסוכה לזכר הענן שפלניהם, אמנם לתיורץ הגר"א ויינטרויב שהסוכות הם זכר לכך שחזר הגילוי שכינה בכל ז' ענני כבוד, א"כ הסוכות גם לזכר הענן שפלניהם.

אין קטיגור נעשה סניגור

הרב יצחק לוי

בר"ה (כו), "אמר רב חסדא, מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור וכו', והא איכא בגדי זהב מבחוץ, מבפנים קא אמרינן, עכ"ל. ובירושלמי (יומא פ"ז ה"ג) מוסיף ע"ז, "אתמול כתיב בהם ויעשו להם אלהי זהב" ועכשיו הוא עומד ומשמש בבגדי זהב".

ויש להבין מדוע רק בפנים אמרינן אין קטיגור ולא מבחוץ.

הנה על מעשה העגל נאמר 'וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם' (שמות לב, לד), ואמרו ע"ז בסנהדרין (קב), "אין לך כל פורענות ופורענות שבה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון", וצ"ב הרי רק הערב רב עשו העגל, וכבר נהגרו ביום ההוא כשלשת אלפי איש, וכיון שכבר מתו החוטאים, למה הקב"ה תולה הקולר בכל ישראל ומעניש ע"ז בכל דור ודור.

ונראה לבאר, דבחטא העגל מצאנו כמה עבירות, מצד אחד עברו על ע"ז ג"ע ושפ"ד (ראה תנחומא כי תשא סימן י), אבל מלבד זה היה שם חטא נוסף, והוא שהוציאו שם רע על הקב"ה באמרם 'אלה אלהיך ישראל', (ראה בתנחומא כי תשא סימן יא, ובפסיקתא רבתי שם י), ולכן רצו כל אחד לתת מאה כסף פדיון נפש כמוציא שם רע, ע"ש. ומצאנו גם שמשום חטא העגל נעשו ישראל מצורעים (עין ויק"ר יח ד, במד"ר ז א), וכידוע עונש צרעת באה על לשון הרע, וכן משמע קצת במדרש שם שהצרעת היה על לשה"ה, (אך ראה ויק"ר יג, ו בתנחומא מצורע סימן י שצרעת העגל באה על ע"ז).

ובשל"ה (כי תשא תורה אור יא) כתב שחטא בכלל היה חטא ע"ז, ובפרט היה עריות גזל ולשון הרע, והן ר"ת **"עג"ל"**, ולכן אמרו (סנהדרין שם) שאין לך כל חטא וחטא שאין בו מפקודת עגל, כי כל חטא הוא חוטא בחטאים אלה (כמו שאמרו בב"ב קסה) רובן בגזל וכו', וע"ש עוד מש"כ להשוות חטא העגל לחטא הנחש, (וראה גם שם בתולדות אדם הקדמה קיב, תענית תורה אור קיז).

והחיד"א בספר אהבת דוד (דרוש ז) כתב בשם ספר קדמון כ"י שהעגל שעשו ישראל היה חציו שור וחציו חמור ואז שלט בהם **נח"ש**, והוא ר"ת **נחש שור חמור** שהם כוחות הדין. ולכן נענשו בצרעת (וכנ"ל), כי **צרעת** גימטריא **שור חמור**. והביא מהזוהר (בשלח) על הפסוק **"לא תחרוש בשור וחמור יחדיו"**, "מבין סטרין דילהון מתוקפא דילהון נפיק כלב והוא חציפא מכולהו", פירוש, כי אותיות אמצעיות של **שור וחמור** גימטריא **כלב**. עוד הביא מהזוהר (תזריע מז), שהמדבר לשון הרע מעורר את הנחש בין למעלה ובין למטה, ופירש לפ"ז מדוע המדבר לשון הרע מתגלגל בכלב. וזה מתאים לדברינו שבחטא העגל היה לשון הרע ונתעורר בו כח הנחש, וממנו בא השור והחמור שהוא הצרעת, וכן הכלב, וכולם תולדות הלשון הרע.

ומעתה יובן לנו חומר חטא העגל, דאמנם בג' עבירות החמורות חטאו רק הערב רב וכבר נהרגו אז כל החוטאים כדין העובר על עבירות אלו שחייב מיתה, אבל בחטא קבלת לשון הרע נכשלו כל ישראל (ובפרט שהחוטאים אמרו 'אלה אלהיך ישראל'), ועל חטא הלשון לא מצאנו חיוב מיתה, ולכן לא נהרגו אז כל ישראל. אמנם מאחר שחטא הלשון חמור מכל העבירות (ובפרט שהיה על הקב"ה), וכמו שכתב באיגרת הגר"א (עין ירושלמי פאה פ"א, ושמיירת הלשון שער הזכירה פ"א), לכך נענשו עליו ישראל בכל הדורות.

לפי זה יתבאר היטב מדוע אין קטיגור נעשה סניגור רק בפנים.

ונקדים דברי הכהן הגדול בספר שמירת הלשון (ח"ב פ"ה) שמבאר שהקלקול של לשון הרע מגיע למקום הכי קדוש שהוא קודש הקדשים, ולכן עבודת הכהן גדול פעם אחת בשנה בקה"ק היתה בקטורת המכפרת על לשון הרע (יומא מד), כי יש צורך לתקן החטא הגדול במקום קלקולו, ועון זה מעכב הכפרה, ובלעדיה חייב מיתה על כניסתו לפני ולפנים, וע"ע בשמה"ל (ח"ב בפ' תצוה).

ומאחר שנתבאר שיעיקר חטא העגל הרובץ עלינו בכל הדורות הוא חטא לשון הרע, נמצא דכפרת הכה"ג לפני ולפנים באה לכפר על חטא העגל, לכן דוקא שם אמרו אין קטיגור נעשה סניגור, דבמקום שבא לכפר על אותו החטא אין מהראוי שיבא בבגדי זהב המזכירים את גוף החטא. (ואע"ג שבזבחים (פח): אמרו דהקטורת מכפרת רק על לשה"ר דבצינעא, אבל על לשה"ר דפרהסיא מכפר המעיל, ולפני ולפנים לא היה מעיל, י"ל **דהמקבל** לשון הרע נידון רק כחוטא בצינעא, וחטאם של ישראל היה רק מצד שהיו מקבלים לשה"ר).

בקשת הסליחה על חטא העגל

הרב מרדכי דב אינדג

גמרא סנהדרין ק"א ע"ב, שלשה באו בעלילה אלו הן קין עשיו ומנשה, קין דכתיב **"גדול עוני מנשוא"** אמר לפניו רבונו של עולם כלום גדול עוני משישים ריבוא שעתידין לחטוא לפניך ואתה סולח להם, ע"כ. ויש לדון מהו העוון ממנו הכריח קין לסליחה, מדוע הוצרך להוכחה, ואיך הוכיח מהם.

הנה נחלקו גדולי עולם האם מהני תשובה על ג' עבירות חמורות, והרוצה יעיין וימצא מהרה, חד מן האומרים שמהני תשובה הוא הרב **"שלה הקדוש"** דסבר דמהני תשובה על ג' עבירות חמורות, (וכן כתב בספר **סמיכת חכמים** שהביא הגאון חיד"א זצ"ל בספרו **דבש לפי מערכת ת' אות י"ט**) ובהשמטות לספר **בינת נבוכים** על מדרש פליאה לאות נ"ב כתב [וכך כתבו עוד אחרונים] דהדיוק של השל"ה הוא מדכתיב "תשב אנוש עד דכא" וכא הוא ראשי תיבות של ד'ם כ'פירה א'שת איש והן ג' עבירות חמורות ועל זה אמר קרא תשב אנוש אפילו עד דכ"א, אמנם כבר כתב **בבינת נבוכים** הנ"ל דכל זה רק אם "עד" הכוונה עד ועד בכלל אולם אי עד הכוונה עד ולא עד בכלל אדרבה בתשב אנוש עד דכא נאמר דאין תשובה על ג' עבירות חמורות דעד דכ"א ולא בדכ"א.

ואשר על כן נימא דקין הוכיח את דבריו מחטא העגל ששם בני ישראל עבדו עבודה זרה ובכל אופן נתכפר להם וכמו שכתבי בקרא "סלחתי כדברך" [עיי"ש ברש"י מש"כ, ועיין חזקוני במדבר י"ד - כ' וברבינו בחיי שם פסוק י"ז] והוא ענין בפני עצמו ואכ"מ כאן בעת הזאת] הו אומר שמהני תשובה על ג' עבירות חמורות, אם כן גם על עוונות שהיו מג' עבירות חמורות יש למחול. ולפי"ז קין סבר ד"עד" הכוונה עד ועד בכלל ולהכי תשב אנוש עד דכ"א הכוונה שגם דכ"א. [עיי"ש בחידושי אגדות מהרש"א דגם דעתו שעתידין לחטוא הכוונה לחטא העגל לאפקי דעת היעב"ץ שם דהכוונה לחטא המרגלים, וצ"ב מהא דכתבו החזקוני ורבינו בחיי הנ"ל שעל חטא מרגלים הקב"ה לא מחל מחילה גמורה וצ"ע].

החיד"א בספרו **נחל קדומים** עה"ת פרשת שמות כתב בשם הארי"ז ז"ל שמשו רבינו היה גלגול של הבל, והמצרי שמשו הרג היה גלגול של קין, ומשה הרג את המצרי כדי לכפר על העוון של קין, [וכ"כ המלבים בספרו **ארץ חמדה** שם, וכן הביא ר' חיים פלאגי בספרו **זכירה לחיים** יש זכות אות ג' וכן הביא **בילקוט ראובני** פרשת בראשית], ומשמע שלא הועילה לקין תשובתו ויש לומר כיון שהיה זה מג' עבירות חמורות סבר משה שלא מהני בזה תשובה. ואזי נימא דס"ל למשה דתשב אנוש עד דכ"א הוא עד ולא עד בכלל. ולא כמאי דס"ל לקין.

והנה איתא **במדרש תנחומא** בשעה שבקש משה לבוא לארץ ישראל השיבו הקב"ה אתה אווז החבל בשני ראשים? אם **אעברה נא** אתה מבקש לקיים בטל **סלח נא**, ואם **סלח נא** אתה מבקש לקיים בטל **אעברה נא**, ולכאורה הוא פלא מה כוונת המדרש בזה.

ואפשר לומר דהנה איתא במדרש שאמר הקב"ה למשה אתה הרגת את המצרי ומבקש להכנס לארץ ישראל? ומבואר שיש קשר בין הריגת המצרי לאי כניסת משה לארץ ישראל, ואם משה הרג את המצרי בצדק וביושר מחמת חטא קין מדוע מחמת זה לא יכנס לארץ ישראל, וזה בעצם מה שהקב"ה טוען למשה אתה הרי מבקש ממני למחול לבני ישראל על עון העגל זאת אומרת שאתה אווז חבל שיש תשובה על ע"ז כי תשב אנוש עד דכא הוא עד ועד בכלל, א"כ גם תשובת קין צריך להיות שמועילה כי גם עונו הוא מג' עבירות חמורות שיש עליו תשובה לשיטתך א"כ מדוע הרגתו הלכך לא תכנס לארץ, ואם הנך כן מבקש להכנס לארץ ע"כ שבצדק הרגת את המצרי וזאת מחמת שלא נתכפר לקין כי אין תשובה על ע"ז דעד דכא ולא עד בכלל א"כ מדוע כעת הנך מבקש ממני למחול לבני ישראל, וזהו המדרש אי אתה מבקש לקיים סלח נא בטל אעברה נא כי אז מתברר שהרגת את המצרי שלא בצדק, ואם אתה כן רוצה לקיים אעברה נא כי בצדק הרגתו א"כ בטל סלח נא דמוכרח שאין תשובה על ע"ז, ודו"ק כי הוא נפלא. [עייין בספר עטרת שלום על התורה ועוד ספרים שכתבו כעין זה].

לכבוד שבת זכור (צו), ערב פורים
יצא לאור בס"ד גליון מורחב

**בעניני שמחת פורים
בהלכה ובאגדה**

וביאורים במגילת אסתר

נא לשלוח עד מוצאי שב"ק פר' ויקרא.
בדיסק ובדוא"ל, עד יום שני (ח' אדר) בערב.

חזרת העבודה לבכורים שחטאו בעגל

הרב חיים רבינוביץ

כתוב בפסוק בפרשת במדבר (ג, מה) **"והיו לי הלויים אני ה'"** וכתב האור החיים הקדוש הכונה במאמר אני ה', לומר שהגם שאמרו ז"ל עתידה עבודה שתחזור לבכורות לא ירדו הלויים מהיות לה; והוא אומר והיו לי אני ה', כשם ששמי לעולם ועד, כמו כן יהיו לי הלויים, עכ"ל.

ויש לחקור האם הכהנים יהיו גם משרתי המזבח כמו בהתחלה, ויהיה העבודה ביחד הבכורים עם הכהנים, או דילמא הכוונה ששבט לוי בכללותו יהיה ביחד משרתים בביהמ"ק כמו הלויים עכשיו, אבל משרתי המזבח ממש יהיו רק הבכורים, וצ"ע. ועל עצם הדבר שחזרת העבודה לבכורים יש לבאר, דהנה מבואר בחז"ל דמאחר שחטאו הבכורים בעגל לכן הפסידו את זכות עבודתם וניתנו ללויים שהם לא חטאו בעגל, והנה מבואר בפרשת העגל "וביום פקדי וגו'", שחילק ה' את העונש של העגל לכל הדורות, וכל זמן שלא נתכפר החטא לגמרי הם לא יכולים לחזור לעבודתם, אבל לעת"ל בזמן הגאולה הגאולה, יגמר העונש על העגל, דהיינו שנתכפר לגמרי החטא של העגל, וממילא חוזר הזכות של הבכורים לעבוד עבודה בביהמ"ק.

אתה הוא שגרמת להם

הרב יצחק ליסיצין

עהפ"ס (לב, לא) וישב משה אל ה' ויאמר, אנא חטא העם הזה... ויעשו להם אלהי זהב, פירש"י אתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב וכל חפצם, מה יעשו שלא יחטאו, משל למלך וכו'. ולכאור קשה למה א"י כפירה בטובה כבהצטדקות אדה"ר על חטאו, האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל, שפרש"י כאן כבר טובה. ואציע ליישב בג' אופנים.

א. אדה"ר הוא היה מקבל הטובה, משא"כ משר"ד דיבר על טובה שקיבלו אחרים, וביותר לפמ"ש"א (בשמו"ר כ' י"ט) שכל ישראל היו עסוקים בכסף וזהב ומשה היה עסוק בעצמות יוסף, יתכן שאכן לא היה לו זהב רב כמותם. [ואפשר שרק מי שנתקיים בו ועבדו ועינו אותם, נתקיים בו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, משא"כ שבט לוי שלא עבדו לא יצאו ברכוש גדול] וי"ל ע"ב בתי"ז, כי סו"ס הוא בא עתה לייצג אותם למול ד', ודם שמח בטובתם כטובת עצמו.

ב. חוה שנתנה לאדה"ר לא הכריחתו לאכול, רק היתה שלוחא דיצה"ר להעמידו בנסיון, וא"כ תשובתו שהיא נתנה אינה מפחיתה את אשמונו בחטא להצדיק, ולכך א"י אלא כפייית טובה. משא"כ כאן משה הצדיק את בני" כאומרו מה יעשו שלא יחטאו, וכדמשל מה יעשה הבן שלא יחטא.

ג. בשוח"ט (ק"ד ט"ז) איתא לא היה זהב ראווי להבראות, ולמה נברא בשביל בהמ"ק, וכמו"כ בשמו"ר ל"ה א' לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב ולמה נברא בשביל המשכן ובשביל המקדש. וא"כ דוקא באדה"ר דאמר רחמנא לא "טוב" היות האדם לבדו, האשה היא טובה, והוי כפירה בטובה. משא"כ זהב אכן אינו טוב, וביותר לפ"מ שכתבו שלולי חטא העגל לא היה צורך במשכן, א"כ לא היה ראוי הזהב להיות בעולם כלל.

איסור ע"ז באר"י ע"י חטא העגל

הרב יהוקאל נויברט

איתא בע"ז נ"ג: דטעמא דאמר רחמנא ואשריהם תשרפו באש (דברים יב, ג) דהיינו דנאסר האשירה של הגויים אף דא"י ירושה להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואי משום הנך דמעיקרא בביטול בעלמא סגי להו אלא מדפלחו ישראל לעגל גלו אדעתיהו דניחא להו וכי אתו עובדי כוכבים שליחותא דידהו עבדי, עיי"ש.

וקשה לכאור דהא רוב ישראל לא עבדו העגל דכל העובדים מתו, כמבוי ברש"י בפר' (לב, כ) ומקורו מיומא, ונשאר ס' רבוא, וא"כ רובם לא גלו דעתיהו דניחא להו ולישטרי כולהו מטעם זיל בתר רובא. וא"א לומר דמדלא מיחו ש"מ דניחא להו, דהא בגמ' קאמר מדפלחו ישראל ולא אמר מדלא מיחו, וגם בהלכה לא שמענו שיאסר ע"י שישאל לא ימחה בעכו"ם שעובד ע"ז.

ואפ' ליישב דהטעם דנאסר הוא משום דחשיב קבוע דמחובר לקרקע חשיב קבוע כמו שידוע שכ' הר"ש מקינן לגבי נחל איתן דהיה צריך להאסר משום קבוע משום דהוי קרקע, אלא דלפ"ז יש לנו עוד פסוק על דינא דקבוע ול"ב קרא דואבר לו דילפי" מיניה בכתובות ט"ו קבוע.

ולכאור צ"ל דטעמא דנאסר משום דהגדר דירושה היא להם מאבותיהם הוא דכל כלל ישראל יש להם חלק בארץ מאבותיהם אבל אין חלק מיוחד לאף א' מישראל (ובאמת בכל ירושה כידוע בשם הגר"ח זצ"ל) וא"כ יוצא שכחלקק עבדו נאסר כל האשירה שהיה בארץ כנען מחמת החלק שעבדו, אלא דלפ"ז יוצא שלא נסר האשירה נאסרה אלא רק חלק בכל אשירה ואשירה, ואי נימא כן יש ליישב גם מה דקשה דהא חלק מהאשירה מהני ליה ביטול דהא העץ היה שייך לעכו"ם רק הקרקע שייך לישראל וירושה היא להם מאבותיהם, וא"כ חלק לא נאסר ולפי מה שנתבאר איה"נ רק חלק נאסר והכל נאסר מספק והוא חידוש וצ"ע. ומה דאין כאן ביטול ברוב הוא משום דנולד בתערובת ע"י רעק"א בשו"ת תנינא סי' ק' שהביא את המרדכי בענין זה.

כתב הטוש"ע (סי' תי"א א') וז"ל: והנשים שנוהגות שלא לעשות בו מלאכה [בראש חודש] הוא מנהג טוב. עכ"ד. ומה שניתן להן ר"ח ליום טוב הוא משום שלא פרקו נזמיהן לעגל, כמש"כ שם הטור. ובשיבולי הלקט כתב, דמנהג זה החלו לנהוג בו כבר מימות משה רבינו.

וצריך להבין מדוע ניתן להן דוקא ר"ח להיות כיו"ט, ומהו המידה כנגד מידה שלכן זכו בזה, עוד יש להתבונן מדוע השתרש המנהג להמנע ממלאכות תפירה וסריגה וכדו', שהם דברים הקשורים בבגד, עוד צ"ב דהנה שבט לוי ג"כ לא נטלו חלק בעגל, (יעוין רש"י שמות לב כו.) וא"כ מדוע הם לא זכו לשכר זה.

ונראה לבאר דהנה ידוע שהמפרשים דנו רבות לבאר את פשר חטא העגל, ואיך הגיעו לחטא נורא זה, ועיין גמ' ע"ז ד: לא היו ישראל ראוין לאותו חטא וכו'. ע"כ. ומדברי הכוזרי (מאמר א צו) מתבאר שודאי לא היתה כוונתם כפשוטו לכפור בה' ולעבוד לעגל, אלא שכיון שידעו שמשה רבינו עלה למרום להוריד לוחות הברית ולעשות להם ארון, וזאת כדי שיהיה לפנייהם דבר מוחשי, שבו תהיה ניכרת הברית בין בני"ה להקב"ה, וכאשר בושש משה מלרדת, החליט על דעת עצמו לעשות דבר מוחשי - עגל הזהב, ושורש חטאם היה בכך שלא שאלו את אהרון והזקנים לדעתם, ועי"ז נכשלו באיסור ע"ז. ע"כ.

והנה לאחר שעשו את העגל נאמר בפסוק (שמות לב ו) "וישכימו ממחרת וגו' וישב העם לאכול ושתו". וכתב הרמב"ם שישוב לאכול לשבעה ושתו לשכרה כאשר יעשו בחגים ובמועדים. ע"כ. ונראה שהתורה באה לומר בזה חומרא נוספת בחטאם, שלא הסתפקו במה שעשו את העגל אלא שחגגו איתו כאשר עושים בחגים.

ובזה יתבאר לנו התמיהה הראשונה מדוע זכו הנשים בר"ח כיו"ט, דכנגד זה שהנשים לא חטאו בעגל ולא חגגו בו זכו לקבל יו"ט לחגוג בו יותר מהאנשים, וכיון שעיקר חטאם של האנשים היה במה שעשו זאת על דעת עצמם כנ"ל, לכן קבלו הנשים דוקא את ר"ח כיו"ט ולא יום אחר, היות ור"ח מסמל באופן מיוחד את כח ביי"ד שרק הם קובעים ומקדשים אותו, כמבואר ברמב"ם (הל' קדוה"ח פ"ב ה"ח). שאין הראיה קובעת אלא ביי"ד שאמרו מקודש הם שקובעין.

עוד נראה לומר ובהקדם דברי המשך חכמה; (פר' פנחס) שהביא את דברי הגמ' חולין ס: שדורשת את הפסוק הנאמר בר"ח (במדבר כח טו) "ושעיר עיזים אחד לחטאת לה": אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח. ע"כ. וביאר זאת המש"ח עפ"י דברי המדרש (בר"ר ו) דמה שגרם לגויים לטעות ולעבוד לשמש, זהו משום שהוא המאור הגדול והיחיד המאיר לארץ, אבל אם היה שווה אור הלבנה לאור החמה כמו שהיה קודם שנתמעט הירח, לא היו טועים בזה ולא היו עובדים לשמש. וזו הכפרה שנצרך להקב"ה כביכול. עכ"ד. ונמצא לפי"ז דר"ח זהו יום מיוחד שענינו לכפר על ריבוי ע"ז בעולם. וא"כ הנשים שעמדו בניסיון ולא נכשלו בחטא העגל, ובכך מנעו ריבוי של עובדי ע"ז בעולם ובפרט מעם ישראל, לפיכך זכו וקבלו את ר"ח כיו"ט.

ומה שתמהנו מדוע שבט לוי לא זכה לשכר זה, נראה לבאר דהנה בתרגום יב"ע על הפסוק (שמות לב כז): "ויאמר להם כה אמר ה' אלוקי ישראל שימו איש חרבו על ירכו וגו' והרגו איש את אחיו" כתב: "ובעו מן קדם ה' דישתביק לכון חובא דא". ע"כ. ומבואר בדבריו דשבט לוי היה צריך כפרה, ויתכן לפרש כוונתו שזה על שלא מיחו בבני"ה בעת שעשו את העגל, [וכן משמע בספורנו] וא"כ י"ל דלכן לא זכו לר"ח כיו"ט, משא"כ נשים שאע"פ שגם הן לא מיחו, עכ"ז כיון שאין להן דין "ערבות" לגבי האנשים, כמבואר בדברי הרא"ש (ברכות ג יג) לכן אין עליהן טענה זו.

אולם עדיין יקשה לדברי הרמב"ן שם, שבני לוי היו מתרין בעם שלא ישתחוו לעגל, ונראה לומר דהנה בדעת זקנים לבעלי התוס' שם מבואר דהטעם שבני לוי לא נכשלו בחטא העגל, הוא משום שהיו קרובים למשה רבינו שהוא משבט לוי ולא רצו להמיר מנהיג במקומו, ועוד דאיתא ברמב"ם שבני לוי היו עוסקים בתורה ולפיכך לא נשתעבדו במצרים, ותורתם הצילתם. ע"כ. ולפי"ז נראה לומר דמה שזכו הנשים לר"ח כיו"ט, הוא משום שהן עמדו בניסיון גם בלי ב' הטעמים הללו. עוד י"ל דהנה שבט לוי שלא חטאו היו רק 'חלק' מכלל האנשים, משא"כ 'הנשים' שאצלן כל הכלל אינו חטא ולכן זכו.

ומה שתמהנו מדוע הנשים נמנעות דוקא מהמלאכות הנ"ל, נראה לבאר זאת, דהנה על הפסוק (שמות לב ד) "ויקח מידם ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה". כתב רש"י בפירושו הראשון: "ויצר" לשון קשירה, 'בחרט' לשון סודר. ע"כ. ומתבאר דצורת עשיית העגל היתה ע"י קשירת התכשטים בתוך סודר ונתינתם באש, וכך נוצר העגל, ואפשר דלכך נמנעו ממלאכות הקשורות בבגד.

אי' בגמ' ע"ז ד: לא ישראל ראוין לאותו מעשה דכתיב מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים, אלא למה עשו לומר לך שאם חטא וכו' לתת פתחון פה לבעלי תשובה.

וכ' רש"י - לא עשו ישראל את העגל, כלומר גבורים ושלטים ביצרם היו ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהן אלא **גזירת מלך היתה לשלוט בם** כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה. דכתיב מי יתן וכו' - אלמא **גבורים ואמיצי לב ביראתם** היו. (ועיי' תורת אברהם מא' חטאי האבות, עמ' טד).

אבל בד' התוס' (ה. ד"ה וצריכא) כ' המהר"ם דפליגי על רש"י, ומפרשים שלא היו ישראל ראוים שהמעשה **יכתב על שמם** כי אינו לכבודם, ורק נכתב ליתן פתחון פה לבעלי תשובה. ובשו"ת שער אפרים (סי' נ), שציינו רעק"א בגליון פ"י בד' תוס' דלא היה צריך לפרט החטא, אם לא בשביל ללמד שהקב"ה מקבל שבים גם בחטא חמור.

והמהרש"א כ' דהפ"י שהיו ראוים שהקב"ה יצילם מהחטא דבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ועוד שהתורה מצלת מן החטא, ומ"מ לא נצולו כדי להורות תשובה. וכע"ז כ' התורת חיים [אחר שהק' דהלא הבחירה ביד האדם ואיך יתכן גזירת מלך שיחטא], דכיון שהיו צדיקים ראוי היה שהקב"ה יצילם מהחטא [כמ"ש בקידושין ל: אלמלא הקב"ה עוזרו וכו' שנא' צופה רשע לצדיק, ומשמע דרק צדיק זוכה לסיוע].

בעבודת עבודה (לרש"ק) הקשה דאם לא היו ראוים לאותו מעשה, למה נענש אהרן במיתת בניו (עי' ויק"ר זא), וביאר דאמנם היה מן השמים אך מ"מ לא היה ראוי שיעשו תיכף למתן תורה וקודם שהוקם המשכן. וע"ז נא' בשה"ש (א,יב) עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו, [עי' שבת פח: עלובה כלה שזינתה **תוך חופתה**, וברב"ח הביא כן ממדרש עה"פ ס"רו מהר מן הדר"ן].

וכן הק' היד דוד (סנהדרין ז) דאין להאשים את אהרן כיון שראה שגזירת מלך היא כדי ללמד דרך תשובה. וביאר דהגזירת מלך אינה על עיקר החטא, אלא על שהקב"ה נתן בידם בחירה, מכיון שבדרך הטבע לא היו יכולים לחטוא. ולכן אחרי שראה אהרן שהרגו את חור הרי שניטלה מהם הבחירה, ובדאי יחטאו בעגל, ולא היה לו לסייעם.

ע"ז בשיתוף

בסנהדרין סג. א"ר יוחנן אלמלא וי"ו שבהעלוך נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, [פירש"י שלא כפרו בהקב"ה לגמרי שהרי שתפיהו בדבר אחר]. כתנאי, אחרים אומרים אלמלא וי"ו שבהעלוך נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, א"ל רשב"י והלא כל המשתף ש"ש ודבר אחר נעקר מן העולם שנא' בלתי ה' לבדו, אלא מה ת"ל העלוך שאינו אלהות הרבה. וכתב היד רמה דנחלקו אם ע"ז בשיתוף גרע, דלרשב"י גרוע טפי משתף מאשר כופר לגמרי. וביאר ביד דוד דהוא משום שמכיר את רבונו ומורד בו, ומשווהו כביכול לאלילים.

אבל רבינו יונה בסנהדרין שם, כתב דגם רשב"י לא בא לומר דמשתף ש"ש וד"א גרוע דודאי מי שאינו עובד כלל את הקב"ה גרוע מהמשתף (עי"ש הוכחות), אלא דעת רשב"י דכיון שהמשתף נעקר מן העולם, ממילא לא יתכן שיהיו נצולין בכך מכליה.

וכ"כ המהרש"א דודאי לכו"ע כופר בעיקר גרע טפי וחייב כליה, אלא דרשב"י סבר דגם המשתף חייב כליה, (ועיי' לק' הטעם לדעת רשב"י שלא נתחייבו כליה, ובד' הסנה"ק שגם לרשב"י הוי ע"ז בשיתוף ונפטרו משום דין ב"ג).

העלוך או העלך

על הגמ' שם שניצולו מכליה ע"י וי"ו שבהעלוך שאמרו בלשון רבים, הק' החת"ס בהגהותיו לסנהדרין ממקרא מפורש בנחמיה (ט,יח) שכתוב בל' יחיד "ויאמרו זה אלהיך אשר העלך ממצרים". [וכה"ק הרש"ש ונשאר בקו]. ויישב דשם כתיב "זה אלהיך" דג"כ בל' יחיד, ומצינו לפרש דאין כאן קבלת אלהות אלא למנהיג בעלמא. אבל בתורה דכתיב "אלה" בל' רבים אילו היה כתוב העלך הוה משמע שהעגל כל הכוחות כולם, (שזה הוראת ל' רבים בשם אלקים בל' רבים). וע"ע בחת"ס עה"ת כאן (קמב).

ורעק"א השיב ע"ד החת"ס דל"ק, דודאי גם בעבודה ע"י שיתוף שייך לשון "העלך", רק דלמדנו כן מהפס' שבתורה דכתיב העלוך.

והמהר"ם שיק תירץ (כע"ז) דישאל אמרו "אשר העלך", כדכתיב בנחמיה, אלא שהקב"ה יודע שמחשבתם היתה בשיתוף ולכן כשאמר למשה אמר כפי האמת שעפ"י מחשבתם, דהיינו "אשר העלוך".

ובס' תוספת ברכה עה"ת כ' דאלה אלהיך אמרו הערב רב בלשון רבים כדי לכבד את הע"ז, ולכן נחמיה שינה את כל מאמרם ללשון יחיד.

לא כפרו בה'

דעת רשב"י בסנהדרין שם לפרש "אשר העלוך" - שאינו אלהות הרבה, [וכך נקט רש"י בפר']. ולפי שיטתו צ"ב איך ניצולו ישראל מכליה כיון דזיו"ו שבהעלוך אינו מועיל להצילים.

וביאר המהרש"א דדברי רשב"י גופא הוא הטעם שישראל לא נתחייבו כליה, משום **שהאמינו במציאות ה'** ורק אמרו שנתן כח לאלהות וכוחות רבים ועזב ה' את הארץ. ועיי"ש דבזה התחנן מש"ר לה' שמה שאמרו "אשר העלוך" הוא שהקב"ה נתן לו כח להעלות ולמנהיג בעלמא ולא כוונו לע"ז וגם לא לשתף ש"ש וד"א.

וכ"כ הגרי"ע בשו"ת שאילת יעבץ (ח"ב סי' קלג) לדקדק מדרש"י בסנהדרין שקיבלו להשי" שהוא אלקי האלהים, ואינו שיתוף. ועיי"ש מה שהאר"ך בעוד אופך.

[אך רש"י בע"ז ד סע"ב כ' צא ולמד ממעשה העגל **שכפרו**, עיי"ש, ומשמע דהיתה כפירה במציאות ה', אמנם מבואר שם שהיתה גזירת מלך אף שהיו אמיצי לב ביראתם, ויל"ע].

ובסנהדרי קטנה כ' דרשב"י לשיטתו במדרש (שמו"ר מג) דאמר ריב"ל בשם רשב"י פתח של תשובה פתח לו וכו' א"ל משה כך אמרת בניני אנכי ה' אלקיך, אלקיכם לא נאמר (עיי' רש"י שם כ.ב). ולכא"ו מה הועיל בזה והרי כבר מצויים על ע"ז מדין ב"נ, אלא שעל השיתוף ב"נ אינו מזהר כמבואר בתוס' שם (סג. ד"ה אסור), וממילא לרשב"י ניצולו מכליה עיי' שלא היו בכלל דיבור אנכי ומחוייבים בע"ז רק מדין ב"נ ופטורים משיתוף.

ועיי' חת"ס בגיטין לו: שעיקר החטא אינו בעשיית העגל, כיון שלא כפרו בה"ת אלא בקשו אמצעי, וחשבו שמה שאמצינו ועתה עשו משה אחר, ואמנם עפ"י שכל אנושי יפה עשו כי לא חשבו שהקב"ה בכבודו ובעצמו ישכון בעולם הגשמי, אבל **החטא הגדול הוא בזה עצמו שהלכו אחרי שכל האנושי** במקום הקבלה ששמעו בהר סיני. ועיי' בארוכה בתורת העולה לרמ"א ח"ג פרק ע"ו.

עשיית הערב רב

בפסיקתא דר"כ (ט, טח) מוצלים היו ישראל מאותו המעשה... אלא הגרים שעלו עמהם הם עשו את העגל, והיו מונים את ישראל ואומרים להם אלהי אלהיך ישראל.

ובשמו"ר פמ"ב - וגם ערב רב וכו' והם הם שעשו את העגל. וכ"ה בתנחומא (יט) - בא שש שעות נתכנסו ארבעים אלף שעלו עם ישראל ושני חרטומי מצרים עמהם... ונקהלו כולם על אהרן

וכ"כ רש"י בפס' אלה אלהיך, ולא נאמר אלה אלהינו, מכאן שערב רב שעלו ממצרים הם שנקהלו על אהרן והם שעשאוהו, ואח"כ הטעו את ישראל אחריו. ובשמו"ר (ו) "שחת עמך", ערב רב שקיבלת מעצמך וגיירתם ולא נמלכת ב... הם שיחתו והשחיתו. (מובא ברש"י לב.ז). וכי האבנ"ז (יו"ד שיד) ד"ל שזה הטעם שבחטא המרגלים מש"ר לא מסר את עצמו עליהם כבעגל, דדוקא הכא שהוא גרם להם, מסר עצמו.

ועיי' רמב"ם ה"ל איסורי ביאה פ"ג הי"ח שכ' ומפני זה אמרו חכמים קשים להם גדרים לישראל כנגע צרעת, שרובן חוזרים בשביל דבר ומטעין את ישראל, וקשה הדבר לפרוש מהם אחר שנתגיירו, צא ולמד מה ארע במדבר במעשה העגל ובקברות התאוה, וכן רוב הנסיונות האספסוף היו בהן תחילה.

והבית הלוי (פר' בא ד"ה הנה במדרש איכה ובס"פ משפטים) הביא מהזהר **שישראל לא עשו העגל כלל, רק הערב רב**, וביאר דעיקר חטאם של ישראל היה במה ששמעו את דברי הערב רב ולא מיחו בידם ולא עמדו עליהם להרגם.

אשר עשה אהרן

בעשיית העגל כתוב ויביאו אל אהרן ויקח מידם ויצר אותו וחרטו ויעשהו עגל מסכה (לב, ז), וכי הספורנו (כד) דמ"ש ויעשהו עגל מסכה לא נא' על אהרן אלא שעשה אותו העושה, וביאר שם שאהרן צר והשליך באש כדי לאחר את הדבר, והם לא המתינו שאהרן יעשהו. וזהו שנאמר (בסוף הפר' לב,ה) "ויגף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן", דהיינו שהם עשו את העגל אשר עשה בו מעשה שציירו והשליך זהה באש. וגם בניית המזבח היתה לשמו של הקב"ה כמבואר במדרש ויק"ר (י, ג). והיא משמעות הפס' (ה) ויבן מזבח... ויאמר חג לה' מחר, וכמ"ש רש"י בלבו היה לשמים.

ואיי' בסנהדרין ז. - אמר מוטב דליעבדו לעגל אפשר הוא להו תקנתא בתשובה. אבל אם יהרגוהו לא תהיה להם תקנה לעולם, וביאר המהרש"א לפי שהתורה נתנה לשמוע לחכמי תורה (והם כהן ונביא) ועוון כזה א"א להתכפר בתשובה. והתו"ח ביאר דבתשובה על ע"ז יש תקנה שחוזר וכופר בע"ז, אבל בתשובה על הריגת כהן ונביא א"א לתקן דא"א להחיותו.

בסנהדרי קטנה שם כ' דאהרן היה מוכן להיהרג, והטעם ששמעו להם רק משום טובת ישראל דאם יהרגוהו לא תהיה להם תקנה לעולם.

הזכרת מעשה העגל

בר"ה כו. מפני מה אין כה"ג נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. ופירש"י דזהב הוא העגל. ועיי"ש בגמ' דהחסרון הוא רק במה שהכהן העובד מקריב ומתנאה בו, ולכן אין חסרון במה שהארון והכפורת ושאר כלים היו מזהב. ועוד מבואר בגמ' שם דרק בעבודת פנים אמרינן אין קטיגור נעשה סניגור.

ובפר' תצוה (כט,א) כ' רש"י שהפך בא לכפר על מעשה העגל, וביאר הרא"ם דלא הוי קטיגור הנעשה סניגור משום דהיא עבודת חוץ. וכן הק' הרא"ם דמ"ש כפר' שמיני (ט,ב) קח לך עגל, ואיי' במדרש (עיי' ילקוט תקכא) יבא עגל ויכפר על מעשה העגל, [ועיי' ברש"י שם]. ותני הרא"ם להנ"ל דדוקא בעבודת פנים אמרינן. ועיי' מהרש"א בר"ה משה"ק.

והגור"א (בפר' תצוה) כ' דא"צ לזה דכל הטעם שאין קטיגור וכו' הוא שלא להזכיר את החטא, אבל כשהקרנן בא לכפר על חטא זה גופא, הרי אדרבה צריך שיהיה נזכר החטא ויתכפר. וכ"כ הערו"ל בר"ה כו. דבדבר שהובא לכפרה על החטא בעצמו לא שייך קטיגור, שכן דרך התשובה השלימה לשוב באותו דבר.

עיי' בגלין רעק"א באו"ח סו"ס תרי דיש שנוהגים שלא ללבוש ביה"כ זהב, ובנשים ולויים לא שייך כיון שלא חטאו בעגל.

עיי' מהרש"א בבבירוס (ג,ג) במ"ש השור הולך לפניו וקרניו מצופות זהב שהשור שנשאר בטירתו שהרי עשו עגל ולא שור, ולכן הוא ראשית לכל הקרבנות, עיי"ש.

סליחה וכפרה

כ' רש"י בפר' עקב (טיח) עקב לגבי מ' יום הג' שנסתיימו ביה"כ, "בו ביום נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה... ונתרצה בראצון שלם..." [וכ"כ הרשב"ם בב"ב קכא. ד"ה יום]. וברש"י שה"ש (א,יג) "כך הקב"ה נתרצה לישראל על מעשה העגל ומצא להם כפרה על עוונם ואמר התנדבו למשכן ויבא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל". ועיי' רש"י לק' בר"פ פקודי (לח,כא) "משכן העדות" - עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינונו ביניהם.

ואיי' בברכות לב: מאי דכתיב גם אלה תשכחנה זה מעשה העגל, ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני. אך בסנהדרין קב. [ומובא ברש"י בפר' אמר ר' יצחק אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה א' מכ"ד בהכרע ליטרא של עגל הראשון, שנאמר (לב,ד) **וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם**. ועוד איי' שם שישראל יונקים מהעגל, ופירש"י שלוקין על חטא העגל שעשו במדבר, עיי"ש.

ויישב המהרש"א בברכות דמ"ש שאין פקידה שאין בה ממעשה העגל, היינו כל זמן שישראל בגלות, אבל לעתיד לבא ישכח מעשה העגל. ועיי' תורת חיים ע"ז (נג. ד"ה מדפליח) דעצם **הגלות מאר"י** ג"כ כתוצאה מחטא העגל של ידו הוסיפו טומאה בא"י ופקד עון אבות על הבנים שאחזו מעשה אבותיהם בידיון והקייאה אותם הארץ.

והנה באו"ח תקפ כ' בין הימים שראוי להתענות בהם, בז' בתשרי שבו נגזרה גזירת מיתה מפני מעשה העגל והק' המג"א [מובא במ"ב סק"י] דהא מ' ימים האחרונים שהיה משה במרום היו ימי רצון, וכי דאפשר שהקב"ה נתרצה להם שלא ימותו מיד רק שיהא העוון שמור לדורות. וכע"ז כ' הלבוש דביו"כ **לא נתכפר לגמרי אלא להאר"ך פורעניות** עד שתתמלא סאתם בעבירות אחרות, על דרך **וביום פקדי ופקדתי**. ועיי"ש בלבוש שתמה עוד היאך הוא על מעשה העגל והרי נעשה ב"ז בתמוז ונהרגו ג' אלפי איש, ואיך נמשכה הגזירה עד ז' בתשרי. [ולכן כ' בתי הב' דמיירי בעגלים דירבעם ולא במעשה העגל שבמדבר]. אכן עיי' בראב"ע בפר' (לב,ה) דמ"ש ויגוף, היא מגיפה שהיתה אח"כ [אחרי שנסעו מרה סיני]. ועיי' בחזקוני (לב,ד) שכל זמן שלא יוסיפו לחטוא אין הקב"ה נפרע מהם. [ועיי' מ"ש הכלי יקר (לב,ג) פני הפס' **וינחם ה' על הרעה** דהיינו על מה שדיבר לכלותם לגמרי, אבל מ"מ חשב לייסרם בשבט שפעם להפרע מהם מעט מעט].

א"כ מבואר **דאף שהקב"ה סלח ונתרצה בשמחה הוא להשרות שכינונו ולדחות את הפרעון, ועדיין נפרע מעט מעט עם שאר עוונות, [וכל זה בגלות, אבל לעתיד לבא יישכח לגמרי]**.

ויתכן דזהו הענין שאף אחרי המחילה הוצרכו לדורות לפרה אדומה, שתכפר על מעשה העגל, (עיי' מד"ר ריש חוקת ומ"ק כח. פרה אדומה מכפרת ובתוס' שם). אך עיי' חת"ס (יומא סו). דיתכן שאינה מכפרת על מעשה העגל אלא **על הריגת חור**.

בר"פ ויקהל נצטוו על השבת [אע"פ שכבר נצטוו קודם], ופיי האריז"ל (לק"ת) דנסמך ציווי על השבת למעשה העגל לפי שכל המודה בע"ז כאילו כופר בכל התורה כולה, (ספרי ראה) ולכן נצטוו על השבת ששקולה כנגד כל התורה. וכ"כ האוה"ח עיי"ש **שבזה יתקנו פגם שפגמו בכל התורה**.

הורדת הלוחות

הרב יחיאל מיכל רוטשילד

"ויהי ורדת משה מהר סיני ושני לוחות העדת ביד משה וכו' (לד, כט) וקשה, הרי הלוחות השניות ניתנו ביוה"כ, ואיך עשה משה רבינו איסור הוצאה כשהוריד את הלוחות מן ההר והביאן אל המשכן והכניס לתוך הארון, וכשעבר בין מחנה ישראל אי אפשר שלא הוציא מרה"י לרה"ר דממחנה בני ישראל ילפי דין רה"ר.

הפנים יפות מת' עפי' שבת ה: דאי' "הטעינו חבירו אוכלין ומשקין אפילו הכניס ויצא כל השבת פטור כיון שהיה בלא עקירה", וכך היה אצל משה שלא עשה העקירה אלא הקב"ה נתן לו את הלוחות לידי אחר שירד. ומדויק בפסוק "ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לוחות העדות ביד משה ברדתו מן ההר" שהתורה כתבה עוד פעם ברדתו מן ההר להדגיש שהלוחות ניתנו לו לאחר שהתחיל לרדת.

ועדיין קשה דעבר על חצי שיעור? ו"א שחצי שיעור אסור רק בעקירה, דחצי לאיצטורפי, ומשה עשה רק הנחה וא"כ לא עבר על חצי שיעור. וצ"ע מפסוק ד' ויקח בידו שני לוחות אבנים" ואם כן לקח אותם בידי ועשה גם עקירה?

ואפשר ליישב, שבשעה זו לא לקח הלוחות כדי לרדת איתם מההר, הדפס' ממשיך "וירד ד' בענן ויציב עמו שם ויקרא בשם ה' וכו' ועבר ד' על פניו ויקרא וכו' כלומר שאמר לו הקב"ה ה"ג מידות, ולצורך כך החזיק משה את הלוחות, ואחרי שגמר הקב"ה ה"ג מידות החזירם משה רבינו, ורק כשכבר ירד מן ההר נתנם הקב"ה בידו. ולפי זה יש לנו מקור נאה לפתיחת הארון בשעת אמירת י"ג מידות, כי למדו זאת מכך שמה רבינו החזיק את הלוחות בשעת ה"ג מידות!

עוד נראה לת' קושי' הפנים יפות דבבפרשת עקב כת' "ושני לוחות על שתי ידי וכו' ואתפוש בשני לוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם" וצ"ב תיבת "ואתפוש" לשם מה היה צריך משה "לתפוש" את הלוחות לפני שהשליכם, והרי כבר היו על ידיו, ועו"ק מדוע נכתב "על שתי ידי" הול"ל בשתי ידי?

ו"ל שבנדרים ל"ח. איתא אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גיבור עשיר וענו. גיבור מנלן דכ' ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם ותניא הלוחות ארכן ששה ורובן ששה ועביין שלשה. ושואל המהרש"א דהו"ל לאיתוי' קרא דלעיל "וישלך מידיו את הלוחות וישר" ועו"ק למה לא יליף מקרא דכי תשא "ושני ילחת העדות בידו", וכן בעקב כ' כבר מקודם "מעל שתי ידי

ו"ל דאיתא בחז"ל שהלויים שנשאו את הארון לא היה להם שום כובד בנשיאתו, שהארון נשא את עצמו, ובחז"ל איתא עוד, שנשא את נושאו. ולכאורה הקדושה לא הגיע מגוף הארון אלא מהמונח בתוכו - דהיינו הלוחות. וק"ו בן בנו של ק"ו שלא היה צריך משה לשאת הלוחות בעצמו אלא שהלכו מעצמן וזיתכן שאף נשאו את נושאם.

וע"כ אין ראיה ממה שנשא את הלוחות שגיבור היה כיון שנשאו את עצמן. וע"כ לא כ' "ושני לוחות בידיו", דהלוחות לא היו בתוך ידיו אלא על גבי ידיו, שהלוחות הלכו מעצמן, ורק היה נראה כאילו משה אוחזן בידיו ונושאן. אך כ"ז רק כשהיו מיועדים להגיע לבני ישראל, שסגולה זו שייכת כמובן כשהולכים למקום הראוי להן אבל להנהיגן למקום שאינו הגון לא הלכו מעצמם, ולכן כשראה משה את העגל הבין מיד ששוב לא ראויים ישראל לקבל הלוחות ועלה בדעתו לשברם, וכן הסכימו עמו מן השמים כמאמר חז"ל אשר שיברת - יפה שיברת, וברגע שלא היו אמורים להגיע לעם ישראל, שוב לא נשאו את עצמן ועמדו ליפול מידי, א"נ שרק אחרי שהחליט משה לשברם הסכימו עמו בשמים ואז פסקה הסגולה ושוב לא נשאו את עצמן, וע"כ כ' "ואתפוש", שתפס אותן משה כדי שלא יפלו על הארץ. ומיושבת קושי' המהרש"א דמהפסוק "וישלך מידיו את הלוחות וישר" ליכא ראיה, וכן מקרא "ושתי לוחות מעל שתי ידיו", דלא היו בתוך ידו שיהיו ידיו נושאים אותם, אלא הם בעצמם נשאו אותם שלא היו מונחים על ידיו של משה אלא להפך ידיו של משה מונחים מתחת הלוחות, אך הגמ' מביאה קרא ד"ואתפוש", שמזה שפיר מוכח, שהביאור ב"ואתפוש" הוא שפתאום לא נשאו א"ע ונפלו מתוך ידיו של משה.

ולכא"ו כ"ז היה אף בלוחות השניות שנשאו את עצמן וא"כ לא היו מלאכת הוצאה.

שו"ר בתוס' וברמב"ן ורא"ם פרשת יתרו שהקשו עה"פ ויהי ממחרת ופרש"י ממחרת יוה"כ, שא"כ נמצא דהא דכת' ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם וכו' היה ביוה"כ, והרא"ם תני דכמו שאכלו ביוה"כ כשנבנה הבית וק"ו ביום שהוריד התורה והלוחות (והט"ז עה"ת הק' ע"ז שגם אצל שלמה הוצרכו לכפר בעבור זה) וברמב"ן נראה שמסתפק אם בכלל נצטוו על יוה"כ בשנה ראשונה וכו"כ הגור אריה שעדיין לא נצטוו ישראל על יוה"כ דהא בשביל שנתרצה הקב"ה ביוה"כ הוקבע ליום סליחה וכפרה לדורות וא"כ לא הוקבע עד לשנה שנייה ושפיר אכלו ביוה"כ.

ולפי"ד א"ש איך נשא את הלוחות ביוה"כ. ובשבת פו. איתא שבשבת ניתנה התורה וא"כ היה יוה"כ ביום ראשון שאח"כ היה משה בשמים ג' פעמים מ' יום, 1201 ימים יוצא 49 שבועות ויום אחד. אבל בהג' יעב"ץ הביא מפרקי דר"א שהתורה ניתנה ביום ו' וא"כ היה יוה"כ בשבת והיה שייך איסור הוצאה אם לא שנאמר כששירד ב"ז בתמוז ועלה למחרת אין היום מן המנין.

מלחמתה של תורה

בקושיית **הרב אריה שפירא** (בגליון הקודם), בדברי הרמב"ם [פ"ד חובל ומזיק ה"ט] לגבי החובל בחבירו ביוה"כ שאין אדם לוקה ומשלם, וכתב "כך הם הדברים בכל חוץ מחובל בחבירו שהוא משלם שהרי בפירוש רבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין". וקשה דהרי גם גבי עדים שהעידו לחייב ממון והוזמו ג"כ משלמים ואין לוקין כדמבואר בכתובות לב: וברמב"ם רפ"ח עדות.

הרב מרדכי דב אינדיג תמה על השאלה, שהרי לא נאמר ברמב"ם כלל גדול בכל התורה כולה שאין מצב של משלמים ולא לוקין, אלא ברמב"ם רק נאמר שבמקום שבדרך כלל משלמים כשזה נפגש עם מלקות לוקים ואין משלמים, חוץ מחובל בחבירו. אבל עדים זוממים לעולם משלמים ואינם לוקים, ואינו קשור כלל לדברי הרמב"ם.

הרב מ. נפתלי העיר שכן ציינו בהערות על הרמב"ם (מהדו' פרנקל), וכתב שיש להסתפק אם היו קושיא כיון שאין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר חוץ, ועי' ברמב"ם הל' ברכות ה.ח. כל הטעון ברכה לאחריו טעון לפניו, אע"פ שיתכן ויש יוצא מן הכלל כגון הלל דליל פסח, (עי' מאירי ברכות מו.).

בקושיית **הרב חנניה הסגל** (בגליון קכ"ט), בסתירת דברי רבה שבב"ק צח. אמר רבה השף מטבע של חבירו פטור דלא עבד ולא מידי. ובב"ב צג: אי משמיה דרבה בורר צרור מגרנו של חבירו נותן לו דמי חטין. אע"פ שהוא נזק שאין בו חסרון.

ותירץ **הרב מ. נפתלי** (בגליון ק"ל) דבבורר צרור, כיון שהצרור שוה מעט, והוא חסירו בידים, מתחייב גם על הדמי חטין שהפסיד בגרמתו. ודחאו **המקשה** דאין בצרור שווי מועט שיתחייב מכוחו, דאם על מה שהיה שוה כחטיים, הלא ז"ל השאלה למה חייב כשלא חיסר כלום. השיב על כך **המתירץ** דהגם שהצרור לא הופסד ולא כלה מן העולם, מ"מ הרי הוא יצא מרשותו של בעל הגורן.

ובמה שתיירץ **הרב יצחק ליסיצין** דבגמ' ב"ב יש להגיה רב במקום רבה, חזר הכותב ושולח תוספת דברים כהאי ליטנא: במה שהובא בשמי שלישיש קו' רע"ק"א ומסוהש"ס המצאתי להגיה בגמ' בב"ב, וחז' לי לעשות כן. אלא דבגמ' ביצה לח: הכי איתא "משמיה דרב הבורר...", וכן הוא ברי"ף ב"ב (מז). בד' רה"ף) ולכן י"ל דכך צ"ל. רק צ"ע דרעק"א כן גרס משמיה דרבה. ע"כ תיקונו. אכן בלא"ה הגהה זו אינה מתוצרת את הקו' כיון שב' המימרות נפסקו להלכה. וכך כתב **הרב אפרים גרבר** שסתירה זו אפשר לשאול גם בשו"ע שבח"מ רכ"ט ב' פסק נותן לו דמי גרנו, וברמ"א שפ"ו ג' פסק שפוחת צורת המטבע פטור. הן אמנם גופא משם סלקין דבפוחת צורת המטבע כ' הרמ"א דהוי גרמא בנזקין ופטור, וברכ"ט ביאר הסמ"ע (ט) דהוי גרמי ולכן חייב. אכן היא גופא הקו' הני"ל מ"ט הוי גרמי והרי אין לאבנים שוויות, ועי"ש בדרישה דכיון שיש כעת פחות חטיים הוי היזק הניכר. ולפי"ז א"ש שהרי במטבע רק לעצם המטבע יש ערך עצמי, אבל הצורה אין לה שויות אלא רק גורמת שתצא בהוצאה, ולכן השף את הצורה הוי גרמא. וכ"ה בקצוה"ח שפ"ו י. איברא דדעת השו"ע שם בס"א דהוי גרמי, וצ"ל בד' השו"ע שההכרח להוציא הוצאות לתקנו ג"כ נחשב לגרמי.

תגובות

לגליון ק"ל בענין הדלקת המנורה

בענין מה שכתב **הרב נ. פלי שליט"א** להוכיח מהמדרש שנחומא שפעם א' בשנה היו מדליקין את המנורה [בזמן שהיה הנס] לפיכך היו מדליקין בשמן זית זך כתיב, משא"כ למנחות שהיו מקריבין בכל יום, והבין בכוונת המדרש שהיא מצוה נדירה [פעם בשנה] ולכן מצוה במיוחד להדרה בכתיבה, ולפי"ז הוכיח שמעשה ההדלקה הוא המצוה, דאי המדרש היא רק שיהיו הנרות דולקין הלא מצוה זו מתקיימת בכל יום. ובע"כ שיש מצוה מיוחדת במעשה ההדלקה והיא באה משנה לשנה ואת מעשה ההדלקה יש להדר במיוחד

אכן יתכן שהפשט במדרש אינו כן אלא הוא שכיון "שאנחנו מתעסקים עם המצוה הזאת פעם בשנה יש לטרוח בזה במיוחד ולהדר, משא"כ במנחות שכל יום אנחנו מתעסקים, ואם זה הפשט א"כ אפשר"ל שהמצוה שיהיה דלוק. ואדרבה בספר תורת חיים וע"ת פר' תצוה מובא שמרן הגר"ח זצ"ל שאל את האדמו"ר מגור זצ"ל על המדרש הנ"ל מה התפאר ר"ח סגן הכהנים שדלק כל השנה והרי מפסיד מצות ההדלקה [וע"ש מה שהשיב האדמו"ר מגור], והגר"ח השיב לפי יסודו דאין מצות הדלקה אלא המצוה שיהיה דלוק, וע"ע בס' פנינים מבי מדרשא מש"כ בזה. עכ"פ אפשר לפרש את התנחומא בשני אופנים או שזה מצוה נדירה ולפי"ז מעשה ההדלקה הוא המצוה, או שמתעסקים במצוה פעם בשנה ולפי"ז אפשר"ל שהמצוה שיהיה דלוק. ויגדיל תורה ויאדיר.

יוסף חיים הלוי בירנבוים

הדלקה לאו עבודה היא

הרב יהוקאל ג. בהרץ

קיי"ל ביומא כ"ד ע"ב, הדלקה לאו עבודה היא, ועל כן כשרה בזר, או שעכ"פ אין זר חייב עליה.

והדבר תמוה ומפליא מאי טעמא, הלא "הטבת הנרות" ודאי עבודה היא, וזר מוזהר עליה, ולמה ההדלקה עצמה אינה עבודה, (ויש מהאחרונים ז"ל שצידדו שהכנת השמן והפתילה החדשה נמי לאו עבודה, רק הדישון והיינו סילוק דשן המנורה הוי עבודה [עיין שפ"א שם], ועם כ"ז הדבר פלא וטעמא בעי.

והנה פירשו בזה הראשונים (תוס' ישנים ותורא"ש, וכו"ה בריטב"א בשם רש"י ז"ל) שהטעם משום **דשלהבת עולה** מאליה, ואין מובן כלל הכוונה, שלכאורה כונתם לומר שכיון שההדלקה אינה מתייחסת בלא"ה אל האם המדליק, לכן כשרה בזר, ותמוה, זהלא בודאי הדלקת אש נחשב למעשה בנ"א בשבת ונזיקין ורציחה (כפרט למ"ד אשו משום חציו), ולא איכפ"ל כלל במה שהאש עולה מאליה, אמנם אליתא עבודה היא, הדלקה לאו עבודה היא" ואין מובן המשא ומתן מה ענין זל"ז, ומוכרח דס"ל שהטעם דלאו עבודה הוא משום **דהדלקת אש** לאו עבודה, (ואינו ענין מיוחד וסברא מיוחדת השייך להדלקת המנורה דייקא) ועל כן סברינן דה"ה באש המזבח, ותירוץ הגמ' - (דשאני הדלקת המנורה מהצתת אש המזבח) - פירשו הראשונים הנ"ל, דהצתת אליתא הוא עסק גדול ואיכא אש גדולה, ואינו דומה להדלקת המנורה (וגו"ז צ"ב) ועכ"פ מוכח מתוך הסוגיא דטעמא דהדלקה לאו עבודה שייכא **להדלקת אש** בכללה, והיינו משום שהאש הולכת מעצמה.

ונגסה בס"ד קצת להסביר הדבר, בהקדם קצת ביאור כללי בחילוק בין עבודת "אוהל מועד" לעבודת חוץ, [ובודאי אין כאן כלל ביאור בעומק הדברים, אלא קצת מה שמצטייר לנו "מרחוק"]. הנה עבודת המזבח הוא כביכול נתינה והקרבה לגבוה, מה שבנ"י מקריבים משלהם מהחי והצומח לגבוה, אמנם אהל מועד הוא ענין אחר לגמרי שהוא "היכל המלך", והשולחן הוא עריכת שולחן המלך כביכול, ואין כאן נתינה לגבוה כלל, (אדרבה הוא מקור שפע הפרנסה לעולם, ע"י רבינו בחיי ועוד), וגם המנורה הוא כביכול אור של מעלה והוא מקור האורה, (ומשם שפע החכמה בעולם, וההבנה באור תורה, כמפורסם) ויש להאריך בזה גם בהקטרת הקטורת, לפי"ד מרן הגר"ז ז"ל (הל' כלי המקדש) שהקטורת אינו כשאר קרבנות ציבור שמקריבים עבור כפרת הציבור, ואין בה אלא מצות הקטרתה, ולכן כתב הרמב"ם בקטורת "**שנצטוו הכהנים**", ולא כמש"כ בכל הקרנות ציבור, היינו שהוא כביכול מצרי גבוה יותר משאר קרבנות, ועיין בזה, כי אכמ"ל יותר. נמצא כלל עבודת ההיכל הם כביכול שירות ועבודת ההיכל הם כביכול שירות ועבודת צרכי המלך עצמו כביכול.

ובזה מובן היטב מה שהאריכו חז"ל במדרש רבה ריש בהעלתך בכמה וכמה מימרות. **כמה מתמיה ענין הדלקת המנורה**, שהרי המקדש עצמו הוא אורו של עולם, והקב"ה הוא מקור כל האור, ומה שייך להדליק לפניו נרות, והאריכו בזה שם כמה הדבר נגד השכל הפשוט, אלא שהקב"ה רצה להעלות את ישראל, עיי"ש. ומה כל הרעש הזה, הלא גם על כל הקרבנות אמר הכתוב "כי לי כל חיתו יער וכו' אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה", אמנם פשוט, שהקרבנות יש מצידנו עכ"פ איזה נתינה לגבוה, אבל הדלקת אורו של מלך, כביכול מופרך מיניה וביה, שהאדם החשוך יהיה מדליק האור מאחר שכל עצמו של האור אינו אלא מלמעלה.

ומעתה יש לבאר שזה עצמו כבודו של מקום מה **שהדין הוא שהדלקה לאו עבודה היא**, היינו מה שמתייחסים לזה כ**שלהבת עולה מאליה**, כי באמת כל אש הולכת ועולה מעצמה תיכף אחר הדלקתה, ומ"מ גזיה"כ שהרי"ז מתייחס להאדם המדליק, אבל כאן כיוון שמדובר באור של מעלה, הרי הסברא נותנת שיש להתייחס להדלקה כפעולה צדדית, שא"א לאש של מעלה לעלות ולדלוק אלא כשהאדם עושה איזה פעולה קטנה, אבל אין ראוי לייחס כאן מה שדולק והולך לפעולת האדם, וביטוי לזה בגדרי ההלכה ניתן במה שהדלקה לאו עבודה היא, ובמה שנמשך לנו הטעם שהשלהבת עולה מאליה, והיינו שאינו מעשה אדם כלל, ודו"ק היטב. [ועיין שפ"א תצוה (תרמ"ז) שכתב בתו"ד בזה"ל: "כי עיקר הדלקה היי בכח עליון" עיי"ש].

תגובה

לגליון קכ"ח בענין צער בעלי חיים

בחלק 'הלכה למעשה' כי (בשם משנה הלכות ח"ב תלב) שאסור לדוג דגים להנאה בעלמא משום צעב"ח, ויש להעיר דבספר יד יהודה על יו"ד יג דייק מהרמ"א שהתיר לחתוך מדג [וחגב] אבר שאין איסור צעב"ח בדגים. ויש להוסיף סמוכים ממש"כ החינוך דמצות שחיטה משום צעב"ח, וא"כ בדגים שא"צ שחיטה, משמע דאין איסור צעב"ח.

בכבוד רב יעקב ירוחם וורעשנער

הערת הכותב:

נסתפקו בזה הפוסקים אם יש איסור צעב"ח בדגים, עיי שאלת יעבץ ח"א יז דנקט לדינא דיש גם בדגים, וכו"כ במשנה הלכות ח"ו רט"ז דאע"פ שאינם בשחיטה, עיי"ש בראיתו.

בענין הדלקת המנורה

הרב מנחם וינטר

בגמ' שבת דף כ"א. תני רמי בר חמא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדלקים בהם בשבת אין מדלקים בהם במקדש משום שנאמר "להעלות נר תמיד" הוא תני לה והוא אמר לה כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר מבאר רש"י מאי משמע ולא שתהא עולה שתהיה צריכה תיקון והטייה ע"כ. מבואר מדבריו דכל השמינים והפתילות שאסרו חכמים משום שאין נמשכים אחר הפתילה או פתילות מפני שהאור מסכסכת בהם פסולים לנרות המקדש. ובגליון הש"ס כתב "קשה לי למאי נקט שמינים הא במקדש אין מדליקים רק בשמן זך".

ויש לבדור מנין דהוי לעיכבא וברמב"ם פסולי מזבח פ"ז ה"י אין כשר למנורה אלא הראשון הרביעי ושביעי בלבד והינו משום שרק הם יוצאים ע"י כתישה ואין כשר למנורה אלא היוצא מן הכתוש בלבד. ובשפת אמת כתב לתרץ שאם יערב בשמן זית זך שמן אחר לגמרי אם השמנו זית יהיה הרוב הוא יהפך את השמן הפסול להיות שמן זית כמו שמצינו בעיסה מחיטה שעירב בה אורז האורז מצטרף ויוצא ידי אכילת מצה אפילו שאין כזית בכדי אכילת פרס מחיטה אי"כ פסול שמן זית לא יהיה (ויש לדון דיש הבדל בעיסה שנתערב היטב שם יתכן שהחיטה הפכה את סגולות האורז לסגולות החיטה אבל בשמן אמנם השמן יכול לשפר את סגולות השמן הפסול אבל להפוך אותו לסוג אחר של שמן מנ"ל), אבל פסול של להעלות נר תמיד יהיה בזה אבל יש לדון שמלשון הגמ' משמע שהכל תלוי בהלכות שבת אם יש שם בזה פסול, ובאמת בהל' שבת כתב בס"ד רס"ד שאם נתן מעט שמן כשר ברוב שמן פסול אע"פ שנמשכין אחר הפתילה פסול מגזירה דלמא אתי לאדלוקי בעינייהו וכתב המ"ב בסק"ח שאם רוב השמן כשר ועירב בו מיעוט מהפסולים בטל ברוב ומותר ובתירוץ של השפ"א חייבים לדבר ברוב שמן זית כשר אחרת קושיתו של הרעק"א לא מתורצת דהא בעינן שמן זית זך, ולומר שרבי"ח חידש שבמנורה בעינן להעלות וביטול ברוב לא מהני דמנורה יותר חמורה מנר שבת אי"כ לא מתאים הלשון פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקים בשבת אין מדליקים בהם במקדש שלדבריו יש דברים שבשבת מותרים ובמקדש אסורים. ואולי נאמר דס"ל דבשבת גם פסול ודלא כסברת הפרמ"ג אלא גם כאן יש חשש שמא בסוף ידלק רק השמן הפסול שאינו נמשך אחר הפתילה אבל לא מסתבר שהתערובת תקבל שם של שמן זית זך ובכל אופן השמן יפרד אחד מחברו וידלק בנפרד. ועוד רצה לתרץ שאם אסור להדליק בשמרי שמן כי לא יאחזקו בשמן אי"כ גם במקדש חידש רמי בר חמא שפסול במקדש אבל אז לא יהיה מובן לשון הגמ' להעלות נר תמיד דהרי בשמרים יש פסול אחר ובר מן דיין שרש"י בחומש כתב שהמילה זך מלמדת ולא שמרים כי מגררו בראש הזית ואז יוצא השמן ע"י כתישה ואין בו שמרים ואולי כוונת השפ"א לשמרים בלבד ללא שמן וי"ל. ובתוך דבריו כתב אפשרות לומר שאולי חידושו של רבי"ח בשמן זית זך שהוא גם כתיב למאור אם התעבה ואין הוא נמשך אחר הפתילה יהיה פסול ונראה באמת שזה התירוץ הכי טוב אך יקשה הפוך דמצינו כמה ראשונים במאיירי ועוד שהם העירו את קושית הרע"א ותירצו דשמינים נכתבו לאו דוקא.

הדלקת המנורה בחוץ

הנה דן המנחת חינוך במצווה צח' אם הוציא את המנורה לחוץ האם מותר לזר להדליק ועל זה הקשה הרי במנורה ודאי הדלקה עושה מצווה ולא הנחה דאי הנחה עושה מצווה אי"כ לא היתה הדלקת הנרות דוחה שבת שהרי יכול להדליקה מבעוד יום ולהניחה בבוא הזמן במקומה או להגביה ולהניחה אי"כ ודאי שהדלקה עושה מצווה אי"כ יכול זר להדליק בחוץ הרי אין זה מקום ההדלקה ואיך כתבו הר"מ והראב"ד בפ"ט מביאת מקדש ה"ז דהדלקתם בחוץ כשרה דהראב"ד לא חלק אלא על הנושא של זר אבל מודה הוא בכשרים וסיים שם שאחר זמן מצא קושיא זו בספר מעשה רוקח בפ"ד מהלכות חנוכה ה"ט ואינו תחת ידו. ועיינתי בדבריו שכתב שמאחר ואפשר להדליק בחוץ זה הוכחה שאין מקום ההדלקה בפנים ולכן זר כשר וגם להדליקה בחוץ ולהכניסה פנימה גם כשר משא"כ בנרות חנוכה, עיי"ש. ויש לומר מהא דמצינו שאת נרות המנורה חייבים להדליק או נר מנר או ממזבח העולה אי"כ בהכרח אין להדלקה מקום מיוחד אלא כמו שכתב הרמב"ם שאם כהן הטיב את הנרות בפנים והוציא את המנורה החוצה יכולים להדליק בחוץ ואין זה נקרא חוץ למקומו. ובאמת מצינו בתפילה בעל הניסים... והדליקו נרות בחצרות קדשך משמע שבזמן החשמולאים הדליקו בחוץ וביאר החת"ס בדרשות סז. שההיכל היה מלא בע"ז וגילולים ולכן לא יכלו להדליק בהיכל כי היו צרכים לפנותו ולכן הדליקו נרות בחצרות קדשך דכל זמן שההיכל היה מלא בגילולים לא יכלו להדליק בתוך ההיכל ולא מסתבר דהוי הוראת שעה אלא ללמדנו שהדלקה בחוץ כשרה רק את ההטבה צריך לעשות בפנים אבל את ההדלקה אפשר לעשות בחוץ.

קושיא

גרסינן בגמ' ר"ה ז. "ואעפ"כ אין מעברין אלא אדר" וכו' ברש"י
 הדמקור לה מדאורייתא [וכן בתוס' סנהדרין יב.]. ויל"ע דהא מן התורה
 אין שמות לחודשים כאלה, אלא רק "בחודש הראשון" "בחודש השביעי"
 וכו' וכן בדברי קבלה "צום הרביעי" ועוד, וא"כ לכאורה איך שייך כלל
 שיעברו חודש אחר, שהרי בהכרח החודש הנוסף יהיה החודש השלוש
 עשרה. [ודוחק לומר דהנפק"מ רק לדיני דרבנן כקביעת הנוכה בכסלו
 ושאלת גשמים בחשוון, ובפרט דרש"י 'תוס' כי מקור קראי].

הרב רפאל מ. סופר

הלומדים מוזמנים לשלוח את תשובותיהם בקצרה
 לפקס 9740267 או למערכת

המעוניין להציע לפני הלומדים קו' שלא נדונה במפרשים,
 בעניינים הקרובים לכל עוסקי התורה,
 מוזמן לכתוב בבהירות ובתמציתיות, ולשלוח למערכת.

מגור מלחמתה של תורה מופיע בעמוד 6

לקראת הרחבת הגיליון באופן קבוע בס"ד
 המעוניינים לכתוב בקביעות
 יפנו לטל' 050-4122753 אחרי 11 בלילה

לתשומת לב!

ד"ת בדפים מתקבלים עד יום ראשון בלבד.
 בדיסק ובמילי יש להעביר עד יום ג' בלילה.

לקבלת הגיליון בקביעות בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת:
 gal200@neto.bezeqint.net

גיליון עומקא דפרשה יו"ל בס"ד מדי שבת בשבתו,
 כמדיעין וברמת שלמה.
 [הנושא אחיד, והכותבים מבני המקום].

ניתן להשיג עלונים קודמים ומקבילים בטל' 054-8447267
 אפשרויות ליסוד העלון במקומות נוספים, יתקבלו בשמחה.

נושאי הגיליונות הבאים

ויקהל - תרומות לביכ"ג וביהמ"ד

פקודי - ארבע פרשיות

ויקרא - קרבן עולה

צו - שמחת פורים

ד"ת מתאימים [עד 700 מילים] אפשר להניח בצירוף שם מלא וטל',
 בתיבות "עומקא דפרשה" שבפתח אזה"ס "בית יוסף" רח שד"ת,
 ובכרפולד ליד ביהכ"ג "בני השבות" שד' יחזקאל.
 או לשלוח בדוא"ל gal200@neto.bezeqint.net
 חומר יתקבל בכל שבוע עד יום שלישי בערב [ד"ת בכת"י עד
 יום א].

אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.
 תגובות יתקבלו בציון שם מלא בלבד, [בפרסום
 התגובה אפשר להשתמש ב"ת]

לקביעת חברותא 9141217
 24 שעות ביממה

דרושים לחברותות

טלפון	שעה	מקום	נושא
052-7451481		עדיף שד"ח	גמ' נשים
0573127252	10:15 - 9:30	ביכ"ג עמל התורה מניח 7	שיעור בניך (שופטים)
054-8424322	10 עד 11 בהתמדה	קמ"ח	פתוח
054-7242912	לפני העבודה		מחפש שיעור בגמ' באנגלית
9740206	11:00-1:00	נאות שמחה	מס' ברכות, מהיר ויסודי
052-7653584	11:30 - 9:00	זכרון משה	פסחים, באנגלית
054-9729402	בוקר וגם אהר"צ	כולל קול יעקב	חיים לטעון רבני
057-3135605	12:00 - 11:00	זכרון משה	פסחים גמ' רש"י
052-7167619		אפשרות לדתות	כתובות פ' ראשון, לבחור מצוין
054-8440914			גמ' בהספס (לפחות עמוד)
050-9444377	9:00-12:00 חוץ מיום ה'		גמ' (מוכן לשלם)
	7:05	נתיבות המשפט 111	שיעור דף היומי
052-7684038		זכרון משה	שבת פ"ב ותחילת כירה
052-7625466	7:00 - 6:00	בית תפילה/משוכב נתיבות	דף היומי
9760370		ברכפולד	גמ' עדיף ברכות, רש"י ו'תוס'
054-4737360	פעמיים בשבוע 11:30-1:00	חפציבה, בביתי	גמרא
052-7130901	12:30 - 10:00	זכרון משה	גמ' מועד
057-3114454		משך חכמה	דף היומי
9298517		יש ימים בוקר ויש אהר"צ	גמ' נשים/ניזקין, ללמד
050-4111403		ברכפולד	הלכות שבת
052-7620812	4:00-7:00 חלקי	אוהל מנחם/קמח עד המרכזי	הלכה יו"ד
054-8424322	5:30 - 4:00	קמ"ח	דף היומי
057-3101491		בביתי	דף היומי
9340105		זכרון משה	גמ' חולין - עמוד ליום
9790821		כולל עטרת שלמה	טוש"ע שיהיה והטמנה
052-7324862	5:00 - 3:00	גרין פארק	מילה
054-8415403	5:00 - 4:00	קריית ספר	דף היומי
052-7665106	7:00 - 5:00	ברכפולד	הלכה
050-4110312			דף היומי
052-7110851		גבעה דרומית	קירוב - יהודי ששכר כאן
9298192	פעם בשבוע	ברכפולד	הלכות שבת
050-4111403		ברכפולד	מחפש שיעור דף היומי
03-6744038		נאות הפסגה	הלכות מקוואות
054-9761746			מ"ב הלכות שבת
052-7697695	9:00-11:30 מתוך 9:00-11:30	חצי שעה מתוך 9:00-11:30	מ"ב דרשו
9799833	9:15-10:45	ברכפולד - בני הישיבות	איסור והיתר
052-7631465		ברכפולד	מתקיים שיעור במס' יומא
052-7632205	10:15 - 9:15	שאגת אריה	דף היומי
052-7614024		זכרון מאיר	הלכה / מוסר
054-8407350		זכרון משה/היכל יצחק	גמישי. להשאיר הודעה
6374394	10:00 - 9:00	זכרון מאיר/היכל יצחק	חולין בבקיאות מהירה
9285124		בביתי בחשמנואים	דף היומי (רצוי אברך מבוזר)
054-8403599	10:30 - 9:30	ברכפולד	מס' ברכות דף ליום
052-8952613	11:00 - 9:00	בביתי/היכל הגרים	בבא מציעא
050-4171130	10:30 - 9:30	ברכפולד	חומש וקיצושי"ע
054-8462669	10:30 - 9:00	גרין פרק	גמ' (עדיף ברכות) עמוד ליום
057-3129704	8:30-10:30	שעה מתוך 8:30-10:30	שיעור דף היומי
050-4134050	שעה מ 9:00	בביתי בברכפולד	הלכות סת"ם
050-2553310	7:45	אוה"ח 27 - חניכי הישיבות	הלכות סת"ם
050-4106417	10:30 - 9:00	ברכפולד ר"ע	כתובות
057-3166988	8:30-11:00	יומיים מתוך א"ב ג"ד	גמ'/הלכה
054-8424663	11:00	שאגת אריה/קצוה"ח	נביא/פרקי אבות וכדומה
052-7136602	7:00 מ	ברכפולד, עדיף בביתי	תענית בחור ללמוד עם בחור
9740767		חכמת התורה ברח' מסי"ש	נשים (בדיעבד ניוקין)
052-7526975	8:45 - 7:45		פ' כירה, שיהיה, בישראל, הטמנה
052-7617912		אוהל מנחם	

בוקר

אחר הצהריים

ערב

פתח שבת

מי לה' אלי בזמנינו

בסוף ימיו של הח"ח זצוק"ל היה בחור ישיבה מוצאו מרגמניה מעיר
 פרנקפורט שהגיע לפולין ולמד באחת הישיבות החשובות של ליטא, ולפני
 שחזר לעיר מגוריו, החליט שהוא חייב להכנס אל הקודש פנימה למרחק
 הח"ח. נסע והטלטל בדרכים זמן רב. סוף סוף הגיע לראדין, אבל אז נודע לו
 שהגבאים לא נותנים להכנס לאף אחד. ברחוב בראדין דברו שהח"ח כבר
 זקן מופלג ודעתו אינה צלולה. הסיבה לכך היתה מפני שמפעם לפעם היו
 יוצאים מפיו הקדושה חלטים מחרירות שלא היו מובנות הוא צפה את השואה
 האיומה המתקרבת, אבל האנשים שלא הבינו על מה דבריו ירמזון חשבו
 שכנראה דעתו אינה צלולה. זו גם היתה הסיבה שהערימו קשיים רבים ולא
 נתנו להכנס אל הקודש פנימה.

אבל הבחור הזה ששמו הרב שוואב זצ"ל החליט להתאמץ בכל מחיר ובי"ה
 הצליח להכנס אחרי הרבה מאמצים, ובהכנסו והח"ח לא שומע טוב, צעק
 לו בחור פלוני מרגמניה מעיר פלונית ולמד בישיבה פלונית ונסע עכשיו
 חזרה לעיר ולארצו. הח"ח שמח מאד והתחיל לומר אה, בי"ה המאריך
 הארוכה הזאת מתחילים לצמוח בני תורה אה, בי"ה.

פתאום שואל אותו הח"ח אתה כהן אולי? הבחור עונה לא. למה אתה לא
 כהן? שואל הסבא קדישא, והבחור שותק. שואל הח"ח פעם שניה והבחור
 שותק. בחור יקר תענה לי למה אתה לא כהן פונה אליו הח"ח בשלישית.
 והבחור ענה מפני שאבא שלי לא היה כהן.

ולמה אב"ך לא היה כהן? והבחור שוב שותק. פעם שניה שותק פעם
 שלישית בחור יקר תענה לי מדוע לא היה כהן. והבחור ענה מפני שאבא
 שלו - הסבא, לא היה כהן. ולמה הסבא לא היה כהן? נקל לשער מה
 עבר במחשבתו ובלבו של הבחור באותן דקות גורליות שהצליח אחרי כ"כ
 הרבה מאמצים.

אבל כאן הסבא קדישא הרפה ממנו ואמר לו אני אומר לך למה. מפני
 שלפני הרבה הרבה שנים כשנשוא רבינו עמד בשער וקרא מי לה' אלי.
 הסבא של הסבא של הסבא שלי רץ אליו ולכן אתה לא כהן. אבל הסבא של
 הסבא של הסבא שלך לא רץ אליו ולכן אתה לא כהן.

עד כאן הדברים ידועים בצבור. אבל יש המשך שהוא פחות ידוע. וכך
 המשיך הח"ח הקדוש ואמר לבחור. אתה עכשיו חוזר לעירך ולארצך. אם
 יבוא רב ויצעק מי לה' אלי, תרוץ אליו כי בזה אתה תזכה לך ולכל דורותיך
הבאים אחריך!!!

והרב שוואב זצ"ל היחידי - כפי מה שידוע - שבזמן השואה באמצע
 המלחמה, והתחילו לעשות מגובית ברחבי העולם היהודי שאולי ואולי
 יצליחו ליידי הכספים והתרומות קצת להציל. ובאמת ע"י כספים אלו זכו
 רבים להצלה - ואותו הרב שוואב התחייב במגובית אלפיים דולר!! סכום
 עצום באותם ימים. וכיון שהיה עני ואביון אבל היה לו ברשות ספר תורה
 שזכה להצילו ולקחתו עמו. ומכר את ספר התורה באלפיים דולר ונתן את
 כל הכסף למגובית.

כותב השורות זכה גם לפגוש במוסני את בנו של הרב שוואב הנ"ל והבן
 היים רב אחת הקהילות החשובות שם. - ורצה לאמת את הסיפור הנ"ל
 ובמיוחד רצה לאמת האם נכון מה שמפורסם שאביו שמע מהח"ח הק'
 בביקור הנ"ל. שיהיה מלחמת העולם השנייה שהראשונה תהיה משחק
 לעומת השנייה. ואח"כ תהיה מלחמת העולם השלישית שהשניה תהיה
 משחק לעומת השלישית. ואכן הבן אישר את הדברים.

אם רק נקשיב קצת בשימת הלב נשמע היטב את זעקתם האילנות
 ושוועתם הנסתרת של אותם בחורים יקרים, **אנא ואנא מי לה' אלינו.**
 יעזרנו נא במלחמת היצר ובפיתויו הרבים. אשרי השומע ואשרי המזדרז
 בהצלת נפשות הגדולה והנפלאה הזו.

מוגש ע"י:

ארגון "משובב נתיבות"

מרכז להצלה רוחנית

057-3140000 057-3102044/8/9 057-3133330

ת.ד. 23399 ירושלים, מיקוד 91233

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר

ארגון משובב נתיבות

מרכז להצלה רוחנית

057-3140000 057-3102044/8/9 057-3133330

לעילוי נשמת

צביה בת ארנולד שפייר ע"ה
 נלב"ע י"ה אדר תשס"ג

למען עתיד ילדיך
 תכנית "שמח תשמח"

הלואות בפרסה של 200 תשלומים
 לפירוט: הרב א. ארנולד 050-4150605

הקופה הקדושה
 והחזקת בני

עשה תרומתך קבע
 תורמים לעני העיר ורואים ישועות

הקופה הקדושה
 והחזקת בני